

Pedagogisch Werkplan KombinoCare

Inleiding

waarom een pedagogisch werkplan?

werkwijze

Inhoud

Hoofdstuk 1 De 4 basisdoelen/opvoedingsdoelen

1.1 emotionele veiligheid

1.2 ontwikkelen van persoonlijke competenties

1.3 ontwikkelen van sociale competenties

1.4 overdracht van waarden en normen; socialisatie

Hoofdstuk 2 De uitvoering van de 4 basisdoelen

2.1 Emotionele veiligheid: de leidster-kindinteractie de binnen en buitenruimte de groep de activiteiten het spelmateriaal

2.2 Persoonlijke competenties: de leidster-kindinteractie de binnen- en buitenruimte de groep de activiteiten het spelmateriaal

2.3 Sociale competenties: de leidster-kindinteractie de binnen en buitenruimte de groep de activiteiten het spelmateriaal

2.4 Overdracht van waarden & normen: de leidster-kindinteractie de binnen en buitenruimte de groep de activiteiten het spelmateriaal

Hoofdstuk 3 Een dag op KombinoCare

Hoofdstuk 4 Hoe wij werken

Inleiding

Waarom een pedagogisch werkplan?

Het pedagogisch werkplan dat voor u ligt, is de concrete uitwerking van het pedagogisch beleidsplan, zoals dat geschreven is voor KombinoCare. Dit beleidsplan geeft een 'papieren' beeld van onze missie en onze visie op kinderen en hun ontwikkeling. Ook de, door de overheid verplicht gestelde, basisdoelen zijn genoemd. Deze doelen worden in ons pedagogisch werkplan 'vertaald' naar de praktijk. Daarbij zijn de door de GGD opgestelde pedagogische middelen een hulpmiddel. Want hoe maak je bijvoorbeeld het basisdoel werken aan emotionele veiligheid van de kinderen concreet en zichtbaar voor u als lezer. Een voorbeeld van zo'n pedagogisch middel is de leidster-kindinteractie. Koen is een nieuw kindje van bijna 3 jaar oud. Hij heeft nog niet zoveel ervaring met het afscheid nemen van zijn ouders en het alleen achter blijven te midden van onbekenden. Emotionele veiligheid is voor hem op dat moment enorm belangrijk. In de leidster-kindinteractie is een, zoveel mogelijk vaste, leidster in haar houding en haar aandacht op Koen gericht. Ze heeft hem opgetild en houdt hem dicht tegen zich aan, zwaait samen met Koen zijn ouders uit, benoemt voor hem dat papa en mama gaan werken en dat ze na het spelen hem komen ophalen. De leidster troost hem, is zoals dat heet, sensitief en responsief. D.w.z. dat zij hem dicht bij zich houdt, hem volgt en aanvoelt wanneer hij haar steun nodig heeft, deze ook biedt door hem op schoot te nemen, samen met hem een boekje te lezen of liedjes te zingen. De dagen of weken erna blijft de leidster gericht op Koen. Zij wint zijn vertrouwen, hij begint zich veilig te voelen in haar aanwezigheid en leert de andere kinderen kennen. Gaandeweg gaat het afscheid nemen van zijn ouders makkelijker tot hij uiteindelijk hen zonder te huilen uitzwaait. Een ander pedagogisch middel is bijvoorbeeld het gebruik van de binnen- en buitenruimte. Op welke manier wordt dit middel ingezet om te zorgen dat kinderen zich emotioneel veilig voelen? "Wij vinden het belangrijk dat de binnen en buitenruimte kindvriendelijk en veilig is. Met een huiselijke sfeer waar het kind zich op z'n gemak en zich thuis voelt. De ruimten zijn overzichtelijk ingedeeld met vaste plekken voor speelgoed en vaste speelplekken, zoals de poppenhoek. Met gelegenheid tot terugtrekken op jezelf zoals het huisje dat mogelijk maakt. Maar kinderen moeten ook gebruik kunnen maken van de vrije ruimte om te kunnen rijden met de auto's, of het bouwen van een treinbaan of blokkentoren. "

Werkwijze

Sinds 1 januari 2005 heeft de kinderopvang zijn eigen wet en regelgeving. In deze Wet vormen de vier basisdoelen van professor Riksen-Walraven het fundament voor het dagelijks werken met kinderen in de kinderopvang.

Hoofdstuk 1 De 4 basisdoelen/opvoedingsdoelen

De 4 basisdoelen van Riksen-Walraven. De voorwaarden om elk kind tot 'groei en bloei' te kunnen brengen, zijn verwoord door professor J.M.A. Riksen-Walraven in de volgende opvoedingsdoelen. Volgens haar dragen deze zgn. basisdoelen bij aan het huidige- en toekomstige functioneren van kinderen.

- 1) een gevoel van emotionele veiligheid;
- 2) gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke competenties;
- 3) gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competenties;
- 4) de kans om zich de waarden en normen, de cultuur van een samenleving, eigen te maken; socialisatie.

Ad.1 Een gevoel van emotionele veiligheid;

Het bieden van een gevoel van veiligheid² is de meest basale pedagogische doelstelling voor alle vormen van kinderopvang. Het is een voorwaarde voor een kind om zich te kunnen ontwikkelen. Als een kind zich veilig³ voelt is het geïnteresseerd in zijn omgeving, staat het open voor nieuwe leerervaringen en kan het profiteren van de mogelijkheden zich verder te ontwikkelen. Veiligheid heeft niet alleen te maken met fysieke veiligheid maar ook met de relatie en omgang met de leidsters. Een kind dat zich emotioneel ondersteund voelt en een warme relatie kan opbouwen met een vaste leidster, kan ontspannen omgaan met anderen. Deze positieve ervaringen met volwassenen stimuleert het vertrouwen in mensen. Dit beïnvloedt het opvoedings- en ontwikkelingsproces van het kind positief. Het veilig voelen wordt ook beïnvloed door het weten wat er wanneer gaat gebeuren. Deze ordening of ritme bijvoorbeeld in de vorm van een dagprogramma, geeft een kind houvast en rust.

1 De kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang. Van IJzendoorn, Tavecchio en Riksen-Walraven. 2004. 2 Het gaat om emotionele-, fysieke- en psychische veiligheid gekoppeld aan de houding van de leidsters, inrichting/gebruik van de ruimte en ordening van activiteiten.

Er zijn drie bronnen van veiligheid te onderscheiden:

*Vaste en sensitieve verzorgers. De beschikbaarheid van sensitief reagerende opvoeders in de eerste levensjaren van een kind, blijkt bevorderlijk voor de veerkracht van het kind. Dit werkt door op de langere termijn, op zijn latere leven.

Een leidster die tijdig de signalen van een kind oppikt en juist interpreteert, draagt bij aan een gevoel van veiligheid bij het kind. Het kind voelt zich begrepen en geaccepteerd. Onderzoek heeft aangetoond dat de aanwezigheid van een sensitieve opvoeder kinderen beschermt tegen overmatige stress bijvoorbeeld door ziekenhuisopnamen, gezinsomstandigheden of andere oorzaken. Op alle groepen van KombinoCare werken vaste vertrouwde leidsters. Ook de invalkrachten zijn vast en voor de kinderen dus vertrouwd. Net als het dagelijks terugkerende programma met vaste speel-, eet-, drink- en rustmomenten. Zoals terug te vinden in onze visie vinden we het belangrijk elk kind respectvol te bejegenen. Bijvoorbeeld door elk gedrag van het kind te zien als een vorm van communicatie en dit proberen te 'lezen'. De informatie van ouders over persoonlijke ervaringen en emoties van hun kind, is daarbij erg belangrijk. Zodat je als leidster goed kunt aansluiten bij het kind. Dit draagt bij aan een prettige warme ontspannen sfeer waarin het zowel voor kinderen als leidsters prettig vertoeven is.

*Aanwezigheid van bekende leeftijdsgenoten. Binnen KombinoCare zien we dat groepsgenootjes al op jonge leeftijd een bron van veiligheid vormen. Mits ze elkaar regelmatig zien, zodat ze aan elkaar kunnen wennen en leren kennen. In zulke relaties is er sprake van 'sociale uitwisselingen en sociale responsiviteit'. D.w.z. dat kinderen zich met elkaar verbonden voelen en verantwoordelijk voor elkaar voelen. Dit ontstaat doordat de kinderen, na het doorlopen van de wenfase (in overleg met ouders vastgesteld) op vaste dagen komen. Elke dag heeft dus zijn eigen vaste, verticale groep kinderen van verschillende leeftijden. Op de groepen zien we dat als een kind bijvoorbeeld verdriet heeft, er altijd wel een ander kind aan komt rennen om te helpen troosten. Of dat een ouder kind spontaan een jonger kind helpt met eten geven, aankleden enz. worden.

*De inrichting van de omgeving. Alle groepsruimten zijn met aandacht voor (dag)licht, kleurgebruik, akoestiek en indeling ingericht. Zo is er gelegenheid om volgens het dagritme, vrij te spelen in de ruimte, aan een tafel te eten, in bepaalde hoeken te spelen en in de aparte slaapkamer te slapen. Het materiaal is opgeborgen in open kasten waar de kinderen zelf een keuze kunnen maken waarmee ze willen spelen. Elke ruimte heeft zijn eigen manier van opruimen waarbij het speelgoed wordt gesorteerd. Zo leren de kinderen dat de boekjes, blokken, puzzels etc. bij elkaar horen. Doordat leidsters de omgangsregels met het speelgoed benoemen, leren kinderen dat ze er niet met speelgoed mogen gooien, er niet

mee mogen slaan maar wel ermee mogen rollen en ander gewenste handelingen. Er wordt benadrukt dat het speelgoed van de groep is en dat er voorzichtig mee omgegaan moet worden. Ander materiaal zit in afgesloten kasten waar de leidster zelf of in overleg met het kind materiaal kiest om mee te spelen of gericht aan een doel te werken. een ruimte een gevoel van geborgenheid voor de kinderen uitstralen.

Ad.2 De gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke competenties.

Met het begrip ‘persoonlijke competentie’ worden persoonskenmerken bedoeld zoals veerkracht; zelfstandigheid en zelfvertrouwen; flexibiliteit en creativiteit. Hiermee leert een kind om met allerlei problemen om te gaan en zich aanpassen aan veranderende omstandigheden. Door de intrinsieke behoefte tot spelen en te ontdekken worden deze persoonskenmerken ontwikkeld. Het zijn de belangrijkste manieren van jonge kinderen om greep te krijgen op hun omgeving. En hoe gevarieerder en uitgebreider het spel is, hoe groter de kans op creativiteit, onafhankelijkheid en veerkracht op latere leeftijd.

Een voorbeeld:

De grote mat waar Miranda op heeft gespeeld, ligt in de ruimte. Jesse probeert daarop koppeltje te duiken. De leidster vraagt of ze dat wil leren. Als ze ja knikt benoemt de leidster de stappen en geeft haar fysieke steun. “Kom ga maar voor de mat staan. Zet je handen voor je neer op de mat. En nu je hoofd op de mat steunen en met een ronde rug door rollen. Probeer maar, ik help je. Als je veel oefent dan leer je het vanzelf. Net als met lopen, dat moest je ook leren. Kijk het gaat steeds beter. Goed zo, je zet goed je handen neer en rolt naar voren over de mat. Je kunt het al bijna helemaal zelf!”

Er zijn drie groepen factoren die spel en exploratie kunnen bevorderen:

*De inrichting van de ruimte zowel binnen als buiten is er op meerdere plekken mogelijkheid om te spelen, maar ook te rusten. In elke groepsruimte zijn er verschillende hoeken met verschillend speelgoed bijvoorbeeld om met blokken te spelen, een poppenhoek, een keukentje enz., maar ook om even uit te rusten op de bank of kussens met een boekje of knuffel.

Op beide locaties is er ruimte om te fietsen, te rennen en te stappen maar ook om veilig in de zandbak het eigen spel te kunnen spelen. In beide ruimtes op beide locaties is er gelegenheid en uitdaging voor de kinderen om zowel grofmotorisch als fijnmotorisch bezig te kunnen zijn. Ook door het meedoen aan de dagelijkse activiteiten binnen zoals tafeldekken en afwassen leren kinderen handelingen die ze in hun spel kunnen gebruiken. Zo kunnen kinderen immers competentie-ervaringen opdoen, mits er rekening wordt gehouden met het ontwikkelingsniveau van de kinderen.

“Wanneer de wasmand met schone was op de tafel wordt gezet, komt Tara aanrennen en wil meehelpen. Samen met de leidster en nog een ander kind worden er stapeltjes gemaakt. Zo legt Tara alle washandjes op een stapel. Als ze even later in de poppenhoek speelt, wil ze een paar washandjes om samen met het andere kind de was te doen”.

*Vaardigheden van leidsters om spel uit te lokken en te begeleiden. Leidsters moeten voorwaarden voor spel creëren door materialen en activiteiten aan te bieden die aansluiten bij zowel het ontwikkelingsniveau als bij de interesse van het kind. Door bewust deel te nemen aan activiteiten kan een leidster leermomenten creëren en het kind helpen om een stapje verder te komen in zijn ontwikkeling. Dit vraagt van leidsters dat ze inzicht en vaardigheden bezitten, zodat ze het spel weten te begeleiden en te verrijken. Maar ook om te kunnen bepalen wanneer het goed is voor de kinderen om niet mee te doen en het initiatief tot spel bij het kind te laten. Daarbij is het van belang dat leidsters de eigenaardigheden en kwaliteiten van elk kind kennen zodat er succesvol op emoties en leermomenten aangesloten kan worden.

*Aanwezigheid van bekende leeftijdsgenoten. Hoe vaker kinderen van een groep elkaar zien en ontmoeten, hoe meer gelegenheid er is om samen te spelen en elkaar te leren kennen. Kinderen leren deel uitmaken van een groep waarin geleerd wordt op elkaar te wachten en met elkaar te delen.

Ad.3 De gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competenties.

Het begrip sociale competentie omvat sociale kennis en sociale vaardigheden. Bijvoorbeeld het zich in een ander kunnen verplaatsen, communiceren, samenwerken; samenspelen, anderen helpen, conflicten voorkomen en oplossen en het ontwikkelen van sociale verantwoordelijkheid. Kinderen leren door deel te nemen aan een groep waarmee ze ook activiteiten doen. Ze leren door interactie om met leeftijd- en groepsgenoten om te gaan, maar ook om met regels en afspraken om te gaan. Daar hoort ook het leren omgaan met ruzie en het voor jezelf opkomen bij. Hier ligt eveneens een belangrijke taak voor de leidster om zulke interacties tussen kinderen te begeleiden waardoor ze zich veilig blijven voelen. Deze vaardigheid van de leidster is tevens een voorbeeld voor de kinderen hoe ze met anderen om kunnen gaan.

Voorbeelden:

“Bij Mart is duidelijk te merken dat hij steeds beter leert omgaan met andere kinderen. Elke keer wanneer hij speelgoed afpakte van een ander kind, werd hem voorgedaan hoe hij daarom kon vragen. Door samen zijn hand te pakken en deze vragend op te houden in combinatie met vragen “mag ik...?” leerde Mart stapje voor stapje dit zelf te doen. En nu wijst hij andere kinderen er op dat ze om speelgoed moeten vragen!”

“De ouders van Karel vinden het belangrijk dat hij wat weerbaarder is als hij over een half jaar naar de basisschool gaat. Door Karel te begeleiden bij nieuwe voor hem onbekende

situaties, zoals bijvoorbeeld het buiten spelen samen met kinderen van een andere groep. Door daarbij te benoemen wat er gaat gebeuren maar ook te blijven verwoorden wat er tijdens het buitenspelen plaatsvindt, reageerde Karel steeds minder angstig. Zo bleef hij aanvankelijk dicht bij de leidsters staan en durfde niet te spelen. Samen met een leidster op de fiets, eerst apart en later dicht bij de andere kinderen in de buurt waardoor hij gewend raakte aan de situatie. In plaats van in paniek te schreeuwen als kinderen in zijn buurt komen, durft hij inmiddels “nee” te zeggen. Hij leert nu om hulp te vragen als hij iets niet wil of om weg te lopen i.p.v. te gillen. Zo wordt zijn weerbaarheid gestimuleerd.”

Ad. 4 De kans om zich waarden en normen, cultuur eigen te maken; socialisatie.

Kinderen maken deel uit van onze samenleving met een bepaalde cultuur. Kinderopvang, een onderdeel van de samenleving, biedt een aanvulling op het gezin van het kind en de daarbij horende cultuur. Door onder meer de groepssetting zijn er mogelijkheden tot socialisatie en cultuuroverdracht. Bijvoorbeeld door het meemaken van conflicten tussen kinderen, het omgaan met emoties zoals pijn en verdriet. Het gedrag van de leidsters speelt een cruciale rol bij de morele ontwikkeling van de kinderen. Zij ervaren de grenzen tussen goed en slecht, van gelijk en anders, van mogen en moeten door de wijze waarop leidsters daarmee omgaan. Hun gedrag⁴ is een voorbeeld voor de kinderen hoe je met anderen omgaat en is van invloed op de ontwikkeling van sociaal gewenst gedrag zoals inlevingsvermogen.

“Een belangrijke regel op het dagverblijf is dat er gezamenlijk aan tafel wordt gegeten en gedronken. Dat er op elkaar wordt gewacht en pas gegeten/gedronken wordt als iedereen heeft. En als iedereen klaar is mag je van tafel. De meeste kinderen herkennen dit van thuis. Maar soms heeft een nieuw kind daar moeite mee en probeert om direct te eten en dan van tafel te gaan. Dan wordt duidelijk en consequent de regel benoemd totdat ook dit kind deze regel kan naleven.”

Het overdragen van een stukje cultuur heeft ook betrekking op het deelnemen aan vieringen, zoals Sinterklaas en Kerst. Maar ook door de aandacht van de kinderen te vestigen op de schoonheid van planten, bloemen en dieren, geef je hen liefde voor de natuur mee. Door regelmatig de kinderboerderij te bezoeken en door in de lente zaden te planten en te zien ontkiemen.

4 “Kinderen onder de 3 jaar nemen alles op vol vertrouwen; maken nog geen onderscheid tussen goed en kwaad. Daarom is rol van de opvoeder zo belangrijk die niet teveel moet praten maar veel meer handelingen moet voordoen en voorleven. Dit draagt bij aan de latere moraliteit”. Uit; Caleidoscoop van een levende pedagogie. 2004.

Hoofdstuk 2 De uitvoering

De vier basisdoelen in relatie met de onderstaande pedagogische middelen:

- 1) de leidster-kindinteractie
- 2) de binnen en buitenruimte
- 3) de groep
- 4) de activiteiten
- 5) het spelmateriaal

2.1 Emotionele veiligheid en de leidster-kindinteractie

Zowel bij de gespecialiseerde- als bij de reguliere kinderopvang wordt er gewerkt met vast personeel (leidsters, invallers en stagiaires) die op vaste dagen in de week aanwezig zijn. Binnen de verpleegkundige kinderopvang heeft elk kind een mentor die optreedt als contactpersoon voor ouders en derden. Zij werkt met haar kind aan, in overleg met ouders vastgestelde, ontwikkelingsvaardigheden gerelateerd aan een eventuele ontwikkelingsachterstand.

Een leidster-kindinteractie begint met een sensitieve en responsieve houding van de leidster, vanuit het mensbeeld dat elk kind een uniek individu is met een eigen persoonlijkheid. Elk kind mag er zijn zoals het is! Dit uit zich in het handelen door een liefdevolle en respectvolle benadering van elk kind. Het kind wordt aangesproken bij zijn naam, wordt verzorgd en getroost en zo nodig gecorrigeerd. Een responsieve leidster geeft elk kind aandacht (zowel verbaal⁷ als nonverbaal⁸), is gevoelig voor de signalen van het kind en reageert vervolgens op gepaste wijze. De leidster in de geïntegreerde groep sluit bovendien, zoveel mogelijk aan bij het ontwikkelingsniveau en ontwikkelingsmogelijkheden van elk individueel kind.

Daartoe worden er bepaalde eisen aan de leidster in de communicatie met de kinderen verondersteld. Van een leidster wordt verwacht dat ze in de communicatie let op oogcontact, nabijheid, aandacht, beurtgedrag, passend taalgebruik en actief kan luisteren. En dat ze kan zeggen wat ze ziet i.p.v. te interpreteren, duidelijk kan zijn, aansluit bij wat het kind auditief aankan en bijvoorbeeld gebaren, fotokaarten met concrete voorwerpen en picto's in de communicatie kan gebruiken. Belangrijk is dat dit alles met een (passend) gevoel voor humor gebeurt. Binnen de verpleegkundige kinderopvang is men zich bewust dat elk gedrag van een kind een functie/betekenis heeft.

Om inzicht te krijgen in de functie van het gedrag is het belangrijk om kinderen de nodige ruimte (zowel fysiek als geestelijk) te geven. Zo kunnen leidsters het gedrag van de kinderen observeren maar ook de autonomie van elk kind respecteren. In het dagprogramma op de groepen is er volop gelegenheid voor het kind om zelf te kiezen met wie, met wat, waar en wanneer wordt gespeeld.

5 Dwz voor kinderen met een specifieke medische zorgbehoefte. 6 Geldt ook voor reguliere opvang op antroposofische grondslag (indien van toepassing). 7 Bijvoorbeeld door benoemen, verwoorden, doorvragen, verbanden leggen, aanmoedigen, bekrachtigen. 8 Bijvoorbeeld door oogcontact, mimiek, lichaamshouding, gebaren.

Samenvattend kan gesteld worden dat de leidsters werken aan emotionele veiligheid van de kinderen door elk kind liefdevol en respectvol te bejegenen en professioneel te handelen.

Emotionele veiligheid en de binnen- en buitenruimte

De groepen van KombinoCare zijn ondergebracht in hun eigen vaste ruimte. Zo is er voor baby's de mogelijkheid om ook buiten de box, veilig op een vaste plek (een afgebakende ruimte) te kunnen spelen. Voor de peuters en bijna-kleuters zijn er open kasten met speelgoed wat uitnodigt tot spel en tevens de fantasie prikkelt. In de gesloten kasten staat materiaal waar de kinderen samen met een leidster mee mogen spelen. De ruimten zijn overzichtelijk ingedeeld met vaste plekken om te kunnen bouwen, met poppen te spelen, op de bank een boekje te kunnen lezen, aan tafel te eten, in de badkamer te plassen, handen te wassen en in de slaapkamer in een eigen bedje te slapen. De kinderen hebben een eigen vaste plek aan de kapstok voor hun jas en een eigen mandje voor schoenen en andere bezittingen van het kind. Bij het Kinderdagverblijf is ook een mogelijkheid om buiten spelen op een afgebakend en overzichtelijk terrein. Er is ruimte om lekker achter elkaar aan te rennen en te fietsen of om rustig in de zandbak taartjes te bakken.

Emotionele veiligheid en de groep

Over het algemeen blijven de kinderen tot het moment dat ze naar school (regulier of speciaal) gaan of naar een andere vorm van dagbesteding. Ze verblijven voor langere tijd in eenzelfde groep waardoor ze vertrouwd en bekend zijn met zowel de leidsters en kinderen, als met de geldende regels⁹ en het dagprogramma. De leidsters zijn bekend met de eigenheid van elk kind en houden daar rekening mee door aan te sluiten bij de behoeften van het kind. Zo heeft bijvoorbeeld het ene kind sterk de behoefte om even alleen te spelen voordat het kan meedraaien in de activiteiten met de groep. En een ander kind wil direct

samen met een ander kind in de poppenhoek spelen of even lekker bij 'juffie' op schoot knuffelen voordat het gaat spelen.

Wanneer kinderen voor langere tijd in dezelfde groep verblijven, is er gelegenheid om vriendjes en vriendinnetjes op te doen. Deze vriendschappen worden door de leidsters aangemoedigd door het samenspelen en samenwerken te stimuleren en positief te benoemen. Kinderen krijgen ook de gelegenheid om 'conflicten' op te lossen in een veilige omgeving en met ondersteuning van de leidsters hiermee te leren omgaan. Dit is belangrijk voor de verdere sociale redzaamheid op een basisschool bijvoorbeeld.

Communicatie is ook binnen het groepsgebeuren enorm belangrijk. Kinderen worden geleerd om te vragen om bijvoorbeeld hulp, om een boterham of om met speelgoed te spelen.

9 Zie ook het stuk over socialisatie.

Bovendien leren ze tijdens de groepsactiviteiten zoals het eten, om op hun beurt te wachten, om naar een ander kind te luisteren wanneer deze iets vertelt. Ook op dit gebied hebben de leidsters een voorbeeldfunctie. Zij 'leven voor', geven gestalte aan het op je beurt wachten, aan het vragen om bijvoorbeeld een bord of om mee te mogen spelen. Binnen de geïntegreerde groepen is het gebruik van ondersteunende middelen zoals picto's, foto's en gebaren ingebed in de communicatie met de kinderen.

Door een duidelijke communicatie is het voor iedereen op de groep zichtbaar en hoorbaar, hoe er met elkaar wordt omgegaan. De leidsters hebben ook hier een voorbeeldfunctie! Kinderen voelen zich veilig en beschermd als ze op de leidsters vertrouwen dat zij 'optreden' wanneer een ander kind hen pijn doet. Voor de kinderen moet ook duidelijk zijn wat er gebeurt als je je ongewenst gedraagt. Dan wordt het kind naargelang zijn leeftijd/ontwikkelingsniveau, aangesproken op zijn handelingen. Er wordt benoemd wat er gebeurde en wat de consequenties zijn.

Emotionele veiligheid en de activiteiten

Op alle groepen is er een afwisseling tussen de momenten van rust en van actie. Deze momenten liggen vast in de structuur van het dagprogramma. Op vaste tijden wordt er vrij gespeeld, gegeten, geslapen, buiten gespeeld, een gezamenlijke activiteit gedaan enz. Tijdens de actiemomenten is er zowel ruimte om zelf te spelen met zelfgekozen materiaal als wel om samen te spelen. Het eigen initiatief van het kind wordt daarbij aangemoedigd/gestimuleerd. Leidsters ondersteunen de kinderen bij de individuele- of groepsactiviteiten op verschillende manieren. Dit hangt af van het betreffende kind, de situatie en het materiaal. Zo zal een leidster minder snel geneigd zijn tot handelen wanneer een sociaal weerbaar kind samen speelt met een kind waar het vaker mee heeft gespeeld.

Een kind dat nog niet zo ver is en nog niet verbaal sterk is, heeft wel behoefte aan ondersteuning van een leidster. Zij zal afhankelijk van de situatie passief of actief ondersteunen. Ze kan het kind observeren en zo nodig non-verbaal aanmoedigen, geruststellen, zo nodig actief mee spelen, benoemen wat er gebeurt en voordoen hoe het

kan spelen met de ander en/of materiaal of door het kind op schoot te nemen, de handen even vast te houden en samen de activiteit uit te voeren. Het is belangrijk om activiteiten aan te bieden die de nieuwsgierigheid van de kinderen prikkelt en uitnodigt mee te willen doen. Om hun aandacht vast te houden en daadwerkelijk de activiteit te kunnen doen, is het belangrijk om het doel ervan te benoemen. Kinderen horen wat de betekenis is van de activiteit en ontlenen houvast door te weten wat er van hen wordt verwacht. Onduidelijkheid kan het gevoel van het niet kunnen, van onzekerheid, opgeven en zelfs ongewenst gedrag in de hand werken.

Naast de structuur van het dagprogramma is er ook structuur in de volgorde van bijvoorbeeld het binnenkomen. Eerst wordt de jas uitgedaan en aan de kapstok gehangen, daarna de schoenen uit en eventueel pantoffels aangedaan, waarna de leidster en kind elkaar begroeten met een hand.

Op vaste momenten in het jaar wordt aandacht besteed aan de vieringen, bepaalde rituelen zoals de geboorte van een broertje of zusje, verjaardagen en afscheid nemen i.v.m. het naar school gaan en verjaardagen van kinderen en leidsters.

Emotionele veiligheid en het spelmateriaal

Het is een taak van de leidsters om kinderen te leren hoe zij met spelmaterialen om te gaan, zonder hen te beperken in hun behoefte te experimenteren met het materiaal. Enerzijds krijgen kinderen daar ruimte voor, afhankelijk van of een kind dat aan kan en passend is in de situatie. Anderzijds zal een leidster het kind begeleiden en ondersteunen bij diens keuze voor onbekend materiaal door het voor en/of samen te spelen. Ook hier zijn de leidsters weer een voorbeeld hoe om te gaan met het materiaal zonder het kind te beperken in zijn exploratiedrang. Na het spelen wordt het samen opgeruimd en teruggezet op de vaste plek in de kast. Bovendien benoemen leidsters wat het kind wel en niet mag doen met het materiaal bijvoorbeeld niet gooien met de bal maar wel rollen.

2.2 Persoonlijke competenties en de leidster-kind interactie

In de interacties met de kinderen stimuleert de leidster hen op verschillende manieren. Op een verbale manier zoals het benoemen van wat het kind doet, belonen met uitleg van datgene wat het kind goed kan, verwoorden van wat er gebeurt in het spel van het kind en voor het kind de relaties te leggen met eerdere ervaringen enz. Leidsters maken ook gebruik van hun mimiek en expressie om kinderen aan te moedigen en belonen bijvoorbeeld door een duim op te steken. Door materiaal af te stemmen en te matchen op het ontwikkelingsniveau en behoeften van het kind en dit materiaal te koppelen aan het thema, vergroot de leidster de kans op succes bij het kind. Wanneer hij ervaart dat hij zelfstandig

met het materiaal kan werken, geeft dat zelfvertrouwen en een gevoel van bekwaamheid. Andere kinderen hebben baat bij wat extra ondersteuning door het materiaal samen met de leidster te verkennen, door het samen doen en nadoen. Kinderen leren door herhaling en leidsters spelen op deze behoefte in door hen dezelfde activiteiten/materiaal aan te bieden, zo nodig met variatie om het boeiend te houden. De leidster heeft ook hier een voorbeeldfunctie.

Persoonlijke competenties en de binnen-buiten ruimte.

In de ruimten binnen zijn verschillende hoeken gecreëerd bijvoorbeeld poppen- en bouwhoek; een hoekje om alleen aan een tafel te zitten en een poppenhuis. De kinderen worden uitgedaagd en geprikkeld tot spelen doordat leidsters de (veilig ingerichte) hoeken aantrekkelijk maken bijvoorbeeld door van de poppenhoek een spannende tent te maken of net wat ander speelgoed klaar te zetten op een andere plek. Een grote mand in het midden van de ruimte nodigt uit tot openmaken en met de inhoud kunnen ze zich verkleden en hun eigen fantasie spel beginnen. Kinderen worden zo aangemoedigd om op ontdekkingstocht te gaan. Buiten zijn er verschillende hoekjes waar kinderen rustig kunnen spelen. Maar er is ook ruimte om te rennen, fietsen en voetballen.

Zowel binnen als buiten gelden duidelijke regels om de veiligheid van de kinderen te bewaken. Naast de omgangsregels (bijvoorbeeld elkaar geen pijn doen) zijn er ook regels met het oog op de ruimte. Zo mag er binnen niet worden gerend maar rustig gelopen. Met de bal gooien/schoppen mag alleen buiten gebeuren. Bij het herhaaldelijk benoemen van deze regels wordt zoveel mogelijk een korte uitleg gegeven waarom iets niet kan/mag. Dat motiveert kinderen om zich aan de regels te houden. Het spreekt vanzelf dat er altijd onder begeleiding van de leidsters buiten wordt gespeeld.

Persoonlijke competenties en de groep.

Binnen de groep is er aandacht voor elk kind. Dat begint al bij binnenkomst wanneer kinderen worden aangemoedigd om zelfstandig hun jas op te hangen. Tijdens de groepsactiviteiten zoals bijvoorbeeld zingen en vla/fruit eten, worden de kinderen om de beurt aangesproken met de vraag wat ze willen zingen, eten en drinken. Vaak gaan deze korte aandachtsmomenten gepaard met een gesprekje over iets wat het kind heeft meegemaakt. Tijdens deze activiteiten leren de kinderen op hun beurt te wachten, te luisteren naar wat er wordt gevraagd en netjes leren vragen om eten/drinken.

De groep functioneert als een sociale leeromgeving, waarin kinderen door voordoen en imiteren zodat se leren zich sociaal wenselijk te gedragen. Zo wordt er temidden van andere kinderen het 'mijn' en 'dijn', het leren delen en samen spelen, uitvoerig geoefend. Dit geldt ook voor het ruzie maken en het weer goed maken met elkaar; het troosten; het samen plezier maken; om hulp leren vragen enz.

Gedurende de rest van de dag krijgen de kinderen individuele aandacht doordat ze mogen helpen met tafeldekken, afruimen, afwassen, schoonmaken of andere taken. Deze taken mogen ze zo zelfstandig mogelijk uitvoeren zodat ze ervaren dat ze dit ook daadwerkelijk kunnen. Dit versterkt hun zelfvertrouwen. Door samen te werken ervaren ze bovendien hoe leuk dit kan zijn.

Wanneer de kleintjes slapen is er voor de oudere kinderen ruimte om individueel met een leidster een spelletje te doen, een boekje te lezen of iets dergelijks.

Persoonlijke competenties en activiteiten

De gehele dag worden de kinderen op de groep 'gevolgd', is er oog voor hun behoefte aan zelfstandigheid en zelfredzaamheid en wordt hun eigen initiatief en interesse gestimuleerd. Activiteiten zijn het middel waarmee aan persoonlijke competenties wordt gewerkt. Zo leren kinderen dat ze op hun beurt moeten wachten, zowel tijdens het eten, als bij het doen van een spelletje of het buiten fietsen.

Activiteiten die gelegenheid bieden tot het ontwikkelen van persoonlijke competenties zijn volgens de leidsters; .

- * het samen of alleen liedjes zingen in de kring.
- * aan tafel eten en drinken
- * het voorlezen
- * poffertjes bakken
- * buiten spelen
- * schilderen, tekenen, kleuren en knutselen
- * puzzelen
- * samen schoonmaken
- * afwassen, afruimen, tafeldekken, was opvouwen
- * boodschappen opruimen

Persoonlijke competenties en spelmaterial

Leidsters bieden de kinderen spelmaterial aan dat aansluit bij hun ontwikkeling, leeftijd en belevingswereld. Materiaal dat uitnodigt tot spelen en ontdekken en de fantasie prikkelt. Maar ook materiaal dat de denkontwikkeling aanspreekt en samen met een leidster wordt ontdekt/gespeeld waarbij spelenderwijs vaardigheden geoefend kunnen worden. Voor al het materiaal op alle groepen geldt dat er zuinig wordt omgegaan met het speelgoed en er eerst opgeruimd wordt voordat er met iets anders wordt gespeeld. Buiten zijn er regels dat er voorzichtig met de fietsen en ander materiaal wordt omgegaan. Dat er bij het fietsen rekening gehouden moet worden met de andere kinderen. En het zand moet in de zandbak blijven.

2.3 Sociale competenties en de leidster kind interactie.

Zowel op de geïntegreerde als op de reguliere groepen wisselen de gezamenlijke- en individuele activiteiten elkaar af. Vaardigheden als elkaar helpen, samenspelen en samenwerken zijn voor de leidster de hele dag een aandachtspunt. Ze zal dit in relevante situaties voor de kinderen duidelijk en herhaaldelijk benoemen, vaak voordat de kinderen gaan spelen en niet pas als dit uit de hand loopt. Tijdens het vrije spel is de leidster fysiek aanwezig door dicht bij de kinderen te gaan zitten en hen te observeren. Zo nodig grijpt ze in bij conflicten als de kinderen er zelf niet uit lijken te komen. Kinderen krijgen de ruimte om hun voorkeur voor materiaalkeuze uit te spreken maar ook om aan te geven naast wie ze willen zitten of mee willen spelen.

In alle groepen zijn de leidsters duidelijk en consequent in hun benadering van de kinderen. Ze geven de kinderen de ruimte om met elkaar om te leren gaan door spel maar moedigen hen ook aan elkaar te helpen, te troosten en met elkaar te communiceren.

Sociale competenties en de binnen- en buitenruimte

Het is de bedoeling dat er zowel binnen als buiten gelegenheid is voor kinderen om gevarieerde spel ervaringen op te doen. Zowel binnen als buiten is er gelegenheid om actief alleen of samen bezig te zijn door de inrichting maar ook door de variatie in spel materiaal. Buiten is er volop gelegenheid om met fietsjes, loopauto's, bal, step etc. met elkaar te (leren)spelen. De kinderen leren om te vertellen waar ze mee willen spelen; op welke manier ze dat kunnen doen; elkaar te helpen om bijvoorbeeld te leren fietsen; met elkaar een oplossing bedenken wanneer bijvoorbeeld meerdere kinderen op hetzelfde moment met hetzelfde materiaal willen spelen. Zo komt tijdens het samen in de zandbak spelen, vanzelf het delen van de schepjes en emmertjes of het samen maken van een zandtaart aan de orde. Leidsters lokken dit ook uit door zelf mee te doen.

Sociale competenties en de groep

Voor alle kinderen in alle groepen geldt dat ze deel uitmaken van een groep waarin vanzelfsprekend het leren delen en samen spelen dagelijks aan de orde komt. Het is de taak van de leidsters om deze vaardigheden bij de kinderen in de groep te begeleiden. Door hen voldoende ruimte te geven dit te oefenen. Bovendien staan leidsters zelf model voor sociaal gewenste vaardigheden waaronder naar elkaar luisteren, elkaar helpen en andere omgangsvormen.

Sociale competenties en activiteiten

Op alle groepen is er een duidelijke verdeling tussen de groepsmomenten zoals het samen aan tafel eten, drinken of andere activiteiten en de meer in kleinere groepjes of 1- op-1 contacten. Alle activiteiten bieden de kinderen gelegenheid om sociaal gedrag te ontwikkelen zoals het leren wachten op je beurt; het leren luisteren naar de ander; het stil leren zijn; het elkaar leren kennen bij naam en deze durven gebruiken in het contact maken; het voor elkaar zorgen door elkaar te helpen. Boven alles leren de kinderen dat het ook leuk is wanneer je samen bezig bent en daar plezier aan kunt beleven.

Sociale competenties en het spelmateriaal

Alle groepen beschikken over een uitgebreid assortiment aan spelmateriaal. Bij de aanschaf wordt rekening gehouden met de verschillende leeftijden en ontwikkelingsniveaus. Bovendien is er een verschil tussen materiaal dat een beroep doet op het bewegen, zoals een glijbaan of trampoline en materiaal waarbij de oogstand coördinatie wordt aangesproken. Zowel bij de glijbaan leren kinderen op hun beurt te wachten als bij het doen van een gezelschapsspelletje.

Belangrijk is dat het materiaal van nature uitdagend is door uitstraling bijvoorbeeld door kleur en/of vorm. Het kan ook uitdagend worden aangeboden doordat de leidster het op verschillende manieren weet aan te bieden. Zowel met de hele groep, individueel of in kleinere groepjes afhankelijk van het onderdeel in het dagprogramma.

2.4 Overdracht van waarden & normen en de leidster-kind interactie

In de interacties met de kinderen worden de algemeen sociaal wenselijke waarden en normen door de leidsters voorgeleefd en uitgedragen. Zij zijn zich ervan bewust dat zij een voorbeeld zijn willen kinderen dit sociaal wenselijke gedrag leren door nabootsing.

Als belangrijke omgangsregels worden genoemd;

- *elkaar aanspreken bij de naam
- *een hand geven ter begroeting en bij het afscheid
- *dag zwaaien *alsjeblieft en dank je wel gebruiken
- *sorry leren zeggen
- *op je beurt kunnen wachten
- *eten en drinken gebeurt aan tafel
- *op elkaar kunnen wachten met eten tot iedereen een boterham heeft
- *niet met volle mond praten
- *je eigen jas en tas ophangen en schoenen uitdoen

- *om iets kunnen vragen bijvoorbeeld een boterham
- *speelgoed na gebruik netjes opruimen en er zuinig omgaan
- *na wc bezoek handen wassen en afdrogen
- *om hulp kunnen vragen
- *een ander vragen om speelgoed i.p.v. het van elkaar afpakken
- *leren delen en samen spelen met hetzelfde speelgoed
- *elkaar geen pijn doen!
- *niet gooien met speelgoed
- *binnen niet rennen maar lopen
- *stil kunnen zijn als een ander praat
- *kunnen luisteren naar elkaar
- *een vraag verbaal/non verbaal kunnen beantwoorden
- *niet zomaar aan andermans spullen komen
- *elkaar niet plagen
- *niet schreeuwen, slaan, schelden
- *elkaars wensen respecteren bijvoorbeeld niet willen knuffelen
- *de vragen van de kinderen serieus nemen
- *voor elkaar zorgen en elkaar helpen
- *het anders zijn (bijvoorbeeld door een medische aandoening) en leren te respecteren

Dit socialisatieproces vindt zijn oorsprong in zowel het pedagogisch beleidsplan als – werkplan. Tijdens de periodieke teamvergaderingen en kindbesprekingen komt het omgaan met waarden en normen regelmatig ter sprake. Bijvoorbeeld het omgaan met bepaald ongewenst gedrag van een kind. Dan worden er zo nodig aparte afspraken gemaakt.

Over het algemeen geldt dat een kind dat ongewenst gedrag vertoont, op ooghoogte wordt aangesproken op zijn gedrag door dit concreet voor hem te benoemen. Het wordt na 2x waarschuwen even op een stoeltje apart gezet, zo nodig gebruikmakend van meerdere zintuigen door het even vast te pakken. Dan wordt concreet benoemd wat er gebeurde zodat kind inzicht krijgt in oorzaak-gevolg of actie-reactie. Het omgaan met ongewenst gedrag wordt in alle gevallen afgerond voordat het kind weer kan deelnemen aan het groepsgebeuren. Afhankelijk van de situatie en het ontwikkelingsniveau van het kind, kan er samen met het kind gezocht worden naar een oplossing. Voor alle groepen geldt dat van de leidsters wordt verwacht dat zijzelf het voorbeeld zijn in het voorleven van bovenstaande waarden en normen. Dit vraagt het vermogen om te reflecteren op het eigen handelen. Een vaardigheid die voortdurend aandacht vraagt, ook in het kader van kwaliteitsbewaking.

De overdracht van waarden & normen en de binnen- en buitenruimte.

Alle leidsters maken duidelijke afspraken met elkaar over het gebruik van de ruimten en spreken elkaar er op aan wanneer daarvan wordt afgeweken. In de periodieke teamvergaderingen kunnen afspraken en regels aan de orde komen. Zo zijn er vaste plekken

waar het speelgoed wordt opgeruimd zowel door de leidsters als door de kinderen. Door de kinderen te observeren hoe zij de ruimte gebruiken kan deze eventueel aangepast worden qua inrichting en opruim plekken. Het is belangrijk dat de ruimten, zowel binnen als buiten aan het einde van de dag opgeruimd worden achtergelaten.

De overdracht van waarden en normen en de groep

Op de groep wordt, indien mogelijk, rekening gehouden met de religie en cultuur van elk kind. Met de ouders worden daar afspraken over gemaakt die weer doorgesproken worden met de betrokken collega's. Binnen de cultuur van KombinoCare moet het voor iedereen op de groep duidelijk zijn dat er bepaalde regels gelden. Deze worden dan ook dagelijks herhaald en ook besproken wanneer er zich op de groep een bepaalde situatie voordoet. Kinderen, maar ook leidsters, die zich daar niet aan houden, worden daarop aangesproken. Tijdens uitstapjes naar bijvoorbeeld speeltuin of kinderboerderij, gelden er strenge regels met het oog op de fysieke veiligheid van de kinderen.¹⁰

10 Zie ook bij stappenplan naar buiten.

In het groepsgebeuren worden normen en waarden ook in de vorm van bepaalde rituelen met de kinderen besproken en beleefd. Een voorbeeld zijn bepaalde vieringen zoals Pasen en Kerst waar op de groepen uitgebreid aandacht aan wordt besteed door een gezamenlijke maaltijd waar soms ook ouders bij worden betrokken. Of het vieren van een huwelijk van een van de leidsters of vertrek van een kind. Door daar met elkaar bewust bij stil te staan en alle aspecten eromheen voor de kinderen te beleven en te benoemen, afgestemd op hun ontwikkelingsleeftijd, krijgt dit voor de kinderen betekenis. Een verrijking van hun eigen leefwereld.

De overdracht van waarden en normen en activiteiten

De leidsters vinden het belangrijk, onafhankelijk van welke activiteit dan ook, dat er naar elkaar wordt geluisterd; dat er wordt ingegaan op waar de kinderen mee komen; dat kinderen ervaren dat ze worden begrepen; dat ze worden geholpen bij het om leren gaan van moeilijke situaties zoals die zich voor kunnen doen. Aansluitend bij de gebeurtenissen in het leven van de kinderen, worden activiteiten gedaan zoals bij de geboorte van een baby-zusje/broertje waarbij wordt getrakteerd en er met de hele groep ter felicitatie iets wordt geknutseld. Aan diverse gebeurtenissen wordt door middel van het voorlezen van een (prenten)boek aangesloten op de belevingswereld van de kinderen. Deze activiteit biedt volop gelegenheid om via gesprekjes met de kinderen van alles te behandelen. Maar ook tijdens de gezamenlijke maaltijd wanneer blijkt dat er kinderen zijn die geen varkensvlees mogen eten in verband met hun geloof. Of een kind geen melkproducten mag, speciaal brood heeft of medicijnen moet slikken, geeft dat gelegenheid om op eventuele vragen van

kinderen in te gaan. De ervaring leert dat kinderen niet zo snel iets gek vinden en de eenvoudige uitleg vaak probleemloos accepteren. Het is logisch dat ook hier het de leidsters zijn die bewust dienen te zijn van hun eigen houding ten opzichte van waarden en normen, ook die van andere culturen. Deze innerlijke houding bootsen kinderen immers na

Het eigen maken van waarden en normen en het spelmateriaal

Op de groep is spelmateriaal aanwezig dat betrekking heeft op alledaagse huishoudelijke activiteiten. Omdat kinderen het gedrag van volwassenen nabootsen, geeft dit materiaal daar alle gelegenheid toe. Zo is er een keukentje met alle attributen die daarbij horen; een winkeltje; een strijkplank; poppen met bedjes en buggy's. Maar ook de kist met verkleedspullen geeft mogelijkheden om daar vorm aan te geven. In de omgang met het spelmateriaal is het belangrijk dat de kinderen er voorzichtig mee om leren gaan, het materiaal waar mee wordt gespeeld bij elkaar wordt gehouden en dat er na het spelen altijd wordt opgeruimd. Een stukje gezamenlijke verantwoordelijkheid dus. In de voorschoolse groep wordt het spelmateriaal ook gezamenlijk schoongemaakt. Daar wordt het naspelen van huishoudelijke activiteiten uitgebreid door de kinderen te betrekken bij het tafeldekken, afruimen, afwassen, vegen en boodschappen doen.

Hoofdstuk 3 Een dag op KombinoCare

KombinoCare Kinderopvang

07.00- 08.30: Kinderen worden gebracht door ouders/verzorgers mogen na het begroetingsritueel vrij spelen.

08.30 -09.30: Het dagprogramma voor het 1e deel van de dag wordt, d.m.v. foto's/picto's, samen met de kinderen opgehangen. Kinderen mogen kiezen om alleen/samen te spelen met speelgoed. Afhankelijk van het spelmateriaal wordt er vrij in de ruimte, aan tafel of in een bepaalde hoek van de zaal gespeeld.

09.30 - 10.00: Het opruimen wordt aangekondigd door een lied en met elkaar wordt opgeruimd. Ieder kind pakt een stoeltje en zet dat in de kring om samen te gaan zingen.

10.00 -10.30: Elk kind pakt zijn stoeltje en ruimt dat op, onder begeleiding van het lied, om aan tafel te gaan drinken en fruit te eten. Ook hier wordt weer een liedje gezongen. Daarna worden de 1e reeks picto's/foto's vervangen door de volgende reeks.

10.30 - 12.00: Er wordt afgeruimd en gezichten en handen schoongemaakt. Dan volgt de toilet/verschoonronde voordat er gezamenlijk een activiteit¹¹ wordt gedaan of individueel met een kind aan een ontwikkelingsstapjes gewerkt; buiten gespeeld; naar de speel-o-theek; boodschappen gedaan enz.

12.00 - 13.00: Samen met de kinderen wordt er tafel gedekt; handen gewassen en aan tafel gegeten na het zingen van het 'smakelijk eten lied'. De picto's/foto's worden weggehaald en de nieuwe voor de 3e deel van de dag, opgehangen.

13.00 - 14.30: Na de toilet/verschoonronde gaan de slapers naar bed en de opblijvers mogen vrij spelen of gaan een activiteit bijvoorbeeld individuele activiteit met ontwikkelingsmateriaal.

14.30 - 15.30: Kinderen worden uit bed gehaald en aangekleed om gezamenlijk aan tafel iets te drinken en te eten. Erna worden voor de laatste keer de picto's/foto's vervangen.

15.30-18.00: Dit is een tijd waarop vaak wordt buiten gespeeld. Ook is er vrij spel mogelijk op de groep. In individuele gevallen wordt er nog een warme maaltijd gegeten voordat een kind naar huis gaat. Rond 16.15 uur wordt de eerste groep kinderen opgehaald door de taxi en zo langzamerhand is het voor alle kinderen tijd om naar huis te gaan.

Hoofdstuk 4 Hoe wij werken.

Doordat er tegenwoordig steeds meer bekend wordt over de invloed van interacties op de ontwikkeling van de hersenen bij jonge kinderen, zijn we nog meer doordrongen van de verantwoordelijkheid die wij als leidsters in de kinderopvang op onze schouders rust. Het is onder meer onze taak om kinderen toe te rusten met een stevige basis, bestaande uit o.a. zelfvertrouwen, gedragsregulering, competentiegevoelens etc. waarmee ze de rest van hun leven op voort kunnen bouwen.

Een zware maar inspirerende uitdaging die we dagelijks met bezieling aangaan!

